

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
PETICIJŲ KOMISIJA**

**IŠVADA
DĖL PETICIJOJE PATEIKTO SIŪLYMO NETENKINIMO**

2026 m. gegužės 6 d. Nr. 250-I-16
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija) 2026 m. gegužės 6 d. posėdyje iš esmės nagrinėjo pareiškėjo peticiją, kurioje pateiktas pasiūlymas dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 4 straipsnio ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ABTĮ) 15 straipsnio pakeitimo (toliau – peticija) ir, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento (toliau – TD) nuomonę dėl peticijoje pateikto siūlymo, priėmė sprendimą teikti Seimui išvadą netenkinti šio siūlymo.

Pareiškėjas siūlo papildyti CPK) 4 straipsnį ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų ABTĮ 15 straipsnio 1 dalį nuostata, kad draudžiama bylose remtis senesne nei penkerių metų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – ir LVAT) suformuota praktika. Savo prašymą Pareiškėjas argumentuoja tuo, kad dėl pasikeitusių technologijų, geopolitinės šalies situacijos, CPK, Civilinio kodekso, ABTĮ nuostatų, piliečių gyvenimo būdo ir nuomonių apie dabarties ir ateities gyvenimą, rėmimasis ankstesne nei prieš penkerius metus iki įvykio, dėl kurio vyksta ginčas, kilimo, suformuota teismų praktika, nebeatitinka gyvenimo realių.

TD atkreipė dėmesį į tai, kad pagal Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 23 straipsnio 2 dalį, Aukščiausiasis Teismas formuoja vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus. Į Aukščiausiojo Teismo nutartyse esančius įstatymų ir kitų teisės aktų taikymo išaiškinimus atsižvelgia valstybės ir kitos institucijos, taip pat kiti asmenys, taikydami tuos pačius įstatymus ir kitus teisės aktus. Plėtodamas ir užtikrindamas vienodą teisės aiškinimą ir taikymą bendrosios kompetencijos teismuose, Aukščiausiasis Teismas analizuoja nacionalinių, Europos Sąjungos ir tarptautinių teismų praktiką, kitus teisės šaltinius, rengia teismų praktikos apibendrinimus, apžvalgas, viešai skelbia informaciją apie savo veiklą (Teismų įstatymo 23 straipsnio 3 ir 4 dalys). Pagal Teismų įstatymo 31 straipsnio 2 dalį Vyriausiasis administracinis teismas formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus. Į Vyriausiojo administracinio teismo sprendimuose ir nutartyse esančius įstatymų ir kitų teisės

aktų taikymo išaiškinimus atsižvelgia valstybės ir kitos institucijos, taip pat kiti asmenys, taikydami tuos pačius įstatymus ir kitus teisės aktus. Plėtodamas ir užtikrindamas vienodą teisės aiškinimą ir taikymą administraciniuose teismuose, Vyriausiasis administracinis teismas analizuoja nacionalinių, Europos Sąjungos ir tarptautinių teismų praktiką, kitus teisės šaltinius, rengia teismų praktikos apibendrinimus, apžvalgas, viešai skelbia informaciją apie savo veiklą (Teismų įstatymo 31 straipsnio 3 ir 4 dalys). Pagal CPK 4 straipsnį, vienodos teismų praktikos formavimą įstatymų nustatyta tvarka užtikrina Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Pagal ABTĮ 15 straipsnio 1 dalį, vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus bei kitus teisės aktus formuoja Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Taigi, Teismų įstatymo, CPK ir ABTĮ nuostatos reiškia, kad teismų kuriami precedentai ir numatoma pareiga jais vadovautis užtikrina teisės aiškinimo ir taikymo vienodumą. Įstatymuose nepateikiama jokių nuorodų apie teismo precedento privalomumą, priklausomai nuo jo sukūrimo laiko, naujo precedento formulavimą, atsižvelgiant vien į ankstesnio precedento sukūrimo laiko faktorių. Toks teisinis reglamentavimas, TD nuomone, yra tikslingas.

Bendraja prasme precedentas – tai konkrečioje byloje teismo suformuluota teisės aiškinimo taisyklė, kurios viena taikymo sąlygų yra aplinkybė, kad ši taisyklė buvo sukurta sprendžiant tapatų ginčą, t. y. precedentas kaip teisės aiškinimo taisyklė taikomas tik tose bylose, kurių faktinės aplinkybės yra tapačios arba labai panašios į tos bylos, kurioje buvo sukurtas precedentas, faktines aplinkybes ir kurioms turi būti taikoma ta pati teisė, kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas. Kasacinis teismas nuosekliai pabrėžia teismų pareigą laikytis savo pačių ar aukštesnės instancijos teismų analogiškose ar iš esmės panašiose bylose sukurtų precedentų, taip užtikrinant teismų praktikos nuoseklumą ir nuspėjamumą. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad vienoje byloje priimtas įsiteisėjęs teismo sprendimas kaip teismo precedentas gali būti taikomas kitoje byloje tik tada, kai pastarosios nagrinėjamos bylos esminės faktinės aplinkybės, lemiančios tos pačios teisės taikymą, yra tapačios arba iš esmės panašios kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas. Tam, kad būtų teisinis pagrindas atsižvelgti į ankstesnėse bylose suformuluotas teisės aiškinimo ir taikymo taisykles, nebūtina, kad visiškai sutaptų gretinamų bylų faktinių aplinkybių visuma, o pakanka, kad būtų tapačios arba esminių panašumų turėtų būtent tos aplinkybės, kurios buvo suformuluotų teisės aiškinimo ir taikymo taisyklių *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas), t. y. kad būtų tapačios arba esminių panašumų turėtų (tik) tos teisiškai reikšmingos aplinkybės, kurių pagrindu ir buvo suformuluota atitinkama taisyklė. Tuo tarpu tapatumo arba esminio panašumo reikalavimai netaikytini toms teisiškai nereikšmingoms bylos aplinkybėms, kurios neturėjo teisinės reikšmės ir (arba) įtakos formuluojant atitinkamą teisės aiškinimo ir taikymo taisyklę (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 28 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-403/2025 41 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Taigi, galimos ir situacijos, kada byla, kurioje suformuluota teisės aiškinimo taisyklė, yra vienintelė naujos bylos, kurioje esminės

faktinės aplinkybės yra iš esmės panašios į faktines aplinkybes pirminėje byloje, atžvilgiu, tačiau abi bylas skiria didelis laiko tarpas, ir taip pat galimi atvejai, kada yra daug bylų, kuriose suformuluotos teisės aiškinimo taisyklės yra analogiškos, jų esminės faktinės aplinkybės yra iš esmės panašios, lyginant su naujoje byloje esančiomis faktinėmis aplinkybėmis, tačiau tarp pirmosios ir nagrinėjamosios bylos yra didelis laiko tarpas, nors tarp kitų bylose priimtų sprendimų gali būti ir, pvz., Pareiškėjo peticijoje minimas laikotarpis. Abiem atvejais, įtvirtinus Pareiškėjo siūlomą taisyklę, būtų paneigiama precedento reikšmė, precedento vystymosi nuoseklumas, naujo precedento formulavimo kriterijai.

Konstitucinis Teismas savo 2006 m. kovo 28 d. nutarime pažymėjo, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą. Konstitucijoje įtvirtinta bendrosios kompetencijos teismų instancinė sistema turi funkcionuoti taip, kad būtų sudarytos prielaidos formuoti vienodai (nuosekliai, neprieštaringai) bendrosios kompetencijos teismų praktikai – būtent tokiai, kuri būtų grindžiama su Konstitucijoje įtvirtintais teisinės valstybės, teisingumo, asmenų lygybės teismui principais (bei kitais konstituciniais principais) neatskiriama susijusia ir iš jų kylančia maksima, kad tokios pat (analogiškos) bylos turi būti sprendžiamos taip pat, t. y. jos turi būti sprendžiamos ne sukuriant naujus teismo precedentes, konkuruojančius su esamais, bet paisant jau įtvirtintų. Iš Konstitucijos kylančios maksimos, kad tokios pat (analogiškos) bylos turi būti sprendžiamos taip pat, nepaisymas reikštų ir Konstitucijos nuostatų dėl teisingumo vykdymo, konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo, asmenų lygybės teismui principų, kitų konstitucinių principų nepaisymą. Bendrosios kompetencijos teismų praktika atitinkamų kategorijų bylose turi būti koreguojama ir nauji teismo precedentai tų kategorijų bylose gali būti kuriami tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama. Toks bendrosios kompetencijos teismų praktikos koregavimas (nukrypimas nuo teismus ligi tol saisčiusių ankstesnių precedentų ir naujų precedentų kūrimas) visais atvejais turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamuose bendrosios kompetencijos teismų sprendimuose. Nei naujų teismo precedentų kūrimas, nei teismo precedentų argumentavimas (pagrindimas) negali būti tokie valiniai aktai, kurie nėra racionaliai teisiškai motyvuoti. Jokio naujo teismo precedento sukūrimo ar argumentavimo negali lemti atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai.

Taigi, atitinkamas precedento sukūrimo laikas gali būti svarbus, tačiau ne vienintelis veiksnys, LAT ar LVAT sprendžiant dėl naujo precedento suformulavimo poreikio; Pareiškėjo siūlomos taisyklės įtvirtinimas reikštų teismų funkcijos vykdyti teisingumą apribojimą, nes rėmimasis precedentu priklausytų tik nuo vienintelio, tam tikru aspektu atsitiktinio, – precedento suformulavimo laiko – kriterijaus.

Konstitucinis Teismas savo 2007 m. spalio 24 d. nutarime pažymėjo, kad precedentų konkurencijos atveju (t. y. kai yra keli skirtingi analogiškose bylose priimti teismų sprendimai) turi

būti vadovaujamosi aukštesnės instancijos (aukštesnės grandies) teismo sukurtu precedentu. Taip pat atsižvelgtina į precedento sukūrimo laiką ir į kitus turinčius reikšmės veiksnius, kaip antai: į tai, ar precedentas atspindi susiformavusią teismų praktiką, ar yra pavienis atvejis; į sprendimo argumentacijos įtikinamumą; į sprendimą priėmusio teismo sudėtį (į tai, ar sprendimą priėmė vienas teisėjas, ar teisėjų kolegija, ar išplėstinė teisėjų kolegija, ar visa teismo (jo skyriaus) sudėtis); į tai, ar dėl ankstesnio teismo sprendimo buvo pareikšta teisėjų atskirųjų nuomonių; į galimus reikšmingus pokyčius (socialinius, ekonominius ir kt.), įvykusius priėmus precedento reikšmę turintį teismo sprendimą, ir kt.

Iš Konstitucinio Teismo jurisprudencijos matyti, kad precedento sukūrimo laikas taip pat gali būti svarbus, tačiau ne vienintelis kriterijus, sprendžiant precedentų konkurencijos įveikimo klausimą; Pareiškėjo siūlomos taisyklės įtvirtinimas reikštų teismų funkcijos vykdyti teisingumą apribojimą ir tuo aspektu, kad minėta taisyklė iš esmės apribotų teismų galimybes spręsti precedentų konkurencijos klausimą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, TD nuomone Pareiškėjo peticijoje siūlomas teisinis reguliavimas paneigtų precedento sampratą ir reikšmę, naujo precedento formulavimo bei precedentų konkurencijos įveikimo kriterijų sistemą, taip pat kiltų grėsmė pažeisti konstitucinį teisinės valstybės principą, suponuojantį teismų jurisprudencijos tęstinumą.

Įvertinusi pareiškėjo peticijoje pateiktus pasiūlymus ir TD argumentus, Komisija mano, kad pareiškėjo siūlomas CPK 4 straipsnio ir ABTĮ 15 straipsnio 1 dalies papildymas taisykle, kad draudžiama bylose remtis senesne nei penkerių metų LAT ir LVAT suformuota praktika, yra nepagrįstas.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos peticijų konstitucinio įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 1 punktu ir Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. XIV-2101 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos nuostatų patvirtinimo“, 8.7 punktu, Seimo Peticijų komisijos išvada dėl pareiškėjo peticijoje pateikto siūlymo netenkinimo teikiama Seimui, taip pat siūloma įtraukti į Seimo IV (pavasario) sesijos darbotvarkę Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos 2026 m. gegužės 6 d. išvados Nr. 250-I-16“ projektą.

Komisijos pirmininkas

Tadas Prajara